

ba'yı, "Peçuy'da büdelâdan İdris Baba denen bir meczûb-î ilâhî vardı. O nice kerâmet ve velâyeti zâhir bir aziz idi. Şimdi mezarının üzerine yüksek bir kubbe yapılmış olan baba o vakitler yaşıyordu, kendisine rastladım" cümleleriyle tanıtmaktadır. Peçuylu, onunla 1000 (1591) yılında Bosna Beylerbeyi Hasan Paşa'nın yanına giderken karşılaştığına göre İdris Baba XVI. yüzyılın sonlarında veya XVII. yüzyılın ilk yıllarında ölmüş ve kabri üstüne kubbeli bir türbe yapılmıştır.

Gerçekten yaşadığı bu bilgiden öğrenilen İdris Baba'nın sonradan kemikleri de bulunmuştur. Evliya Çelebi 1073 yılı Zilkadesinde (Haziran 1663) Peçuy'a da uğramış ve şehirdeki cami, medrese, tekke ve hamam gibi vakif eserlerden bahsederken İdris Baba'yı, "1000 tarihinde hayatta olup nice kerâmetleri nakledilir" cümlesiyle anmıştır. Evliya Çelebi, Peçuy'daki yatır ziyaretgâhları arasında, Sigetvar Kapısı dışında güneye meyilli yolun sağ tarafında dağlık yerde bir âlim hekimden de söz eder. Kabri üzerinde kubbe olmayan bu kişi burada yaşamış ve mezarı üstüne çeşitli dillerde yazılar bulunan bir mermer levha konulmuştur. Evliya Çelebi'nin tarif ettiği bu yer, İdris Baba Türbesi'nin olduğu araziye topografya bakımından uygun düşmekteyse de ikisinin ayrı anılması bunların değişik kişiler olduğunu belli etmektedir. Evliya Çelebi'nin İdris Baba'ya dair daha geniş açıklama yapmaması şaşırtıcıdır. Fakat 1000 yılında henüz ha-

yatta olduğunu bildirmesi Peçuylu İbrâhim'in verdiği bilgiyle tam uyum sağlar. Bu hususta akla gelen başka bir nokta da Evliya Çelebi'nin İdris Baba Türbesi'ni ciddi olarak incelememesi ve onunla ilgili bilgiyi Peçuylu'nun tarihinden aktarmış olmasıdır. Aksi halde adını belirtmediği hekime o kadar yer ayırırken İdris Baba'nın tek satırla geçiştirilmesine bir anlam vermek mümkün değildir.

İdris Baba Türbesi, Macaristan'ın elden çıkmasının ardından 1693'ten sonra Cizvit tarikatı tarafından şapele dönüştürülmüş, pencerelerinden biri bozularak buraya yarım yuvarlak çıkıntı halinde bir apsis eklenmiştir. Ancak yapının hristiyanların ibadetine tahsisi fazla sürmemiş, Macar yazarlarının ifadesine göre XVIII ve XIX. yüzyıllarda baruthâne olarak kullanılmıştır. 1912-1913 yıllarında István Möller tarafından bir dereceye kadar restore edilmiş, bu sırada apsis de kaldırılmış, fakat tepesindeki haç bırakılmıştır (Molnár, İv. XXVI). 1917'de Budapeşte Yüksek Mimarlık Okulu çalışmaları arasında bu ülkedeki Türk yapılarının rölevellerini çizdirerek bir albüm halinde yayımladığında İdris Baba Türbesi'nin de plan ve kesitleri çıkarılmıştır. Bu çizimlerin teknik bakımdan mükemmel olduğu söylenemezse de yine o yıllardaki durumu gösteren birer belge olarak değerlidir. İdris Baba Türbesi 1961-1963'te tekrar restorasyon görmüş, bu sırada evvelce sandukanın bulunduğu yerde bir kazı yapıldığında İdris Baba'nın iskeletine oldukça tamam bir halde rastlanmıştır. 1980'li yıllarda görüldüğünde bu küçük yapı, o sırada bir hastahanenin hemen yanında ağaçlık bir arazi ortasında bakımlı olup içi bir türbe görünümünde düzenlenmişti.

Rumeli'de birçok benzeri gibi daha önce belki bir tekkenin yanında bulunan türbe bugün tek başınadır. Burada eskiden bir tekkenin varlığını gösteren bir iz yoktur. Türbenin etrafındaki arazinin Osmanlı döneminde oldukça yoğun müslüman yerleşmesine sahne olan Peç'in Türk mezarlığı olduğuna da ihtimal verilebilir. Türbe sekizgen bir plana göre yapılmış ve inşasında kaba moloz taşlar kullanılmıştır. Pencerelerden biri, burası şapel yapıldığında sivri gotik kemerli bir kapıya dönüştürülmüş, diğer Türk dönemi pencereleriyle kapısı örülmüş, bir pencere de yarılarak büyütülmüştü. Son onarımda bunlardan bazıları düzeltilmiş, üst dizide olan yuvarlak pencerelerden bozulan bir tanesi eski şekline getirilmiş, gotik biçimli sövelere sahip kapıya ise dokunul-

mamıştır. Taştan örülmüş kasnaksız kubbe de kiremitle örtülmüştür. Türbenin içiyle duvarlarında hiçbir süsleme veya yazı izi bulunmamıştır. Herhalde Peç'te Türk idaresi sona erinceye kadar duvarların iç yüzleri süslemesiz değildi. Bugün İdris Baba'nın ağaç parmaklıkla ayrılmış kabri üstünde bir sanduka, bunun da başında bir Kadirî tacı vardı. Ayrıca şamdan, seccade gibi mefruşatı da mevcuttur.

BİBLİYOGRAFYA :

Peçuylu İbrâhim, *Tarih*, II, 125-126; Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, VI, 202; E. Foerk, *Török emlékek Magyarországnan*, Budapest 1917, İv. 18-20; G. Gyözö, *Pécs Török müemlékei*, Budapest 1960, s. 34-37; a.mlf., *Pécs Török emlékei*, Pecs 1962, s. 79-84, rs. 29-30; a.mlf., *Türkische Baudenkmäler in Ungarn*, Budapest 1978, s. 32-33, rs. 27 (aynı eserin İngilizce baskısı : *Turkish Monuments in Hungary*, Budapest 1976); J. Molnár, *Macaristan'daki Türk Anıtları: Monuments turcs en Hongrie*, Ankara 1973, s. 15, Fransızca, s. 39, İv. XXVI; a.mlf., *A Török világ emlékei Magyarországnan*, Budapest 1976, s. 69-70; Ayverdi, *Avrupa'da Osmanlı Mimâri Eserleri I*, s. 225-228, rs. 203-206.

SEMAVİ EYİCE

İDRİS-İ BİTLİSİ

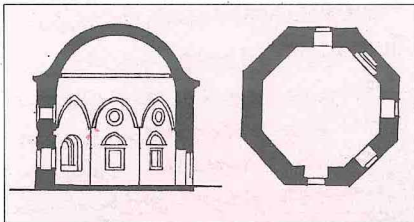
(İdris بدلیسی)

(ö. 926/1520)

Heşt Bihişt adlı eseriyle tanınan müellif, münşî, şair, hattat ve siyaset adamı.

Bitlis'te dünyaya geldi. XV. yüzyılın ortalarında doğduğu tahmin edilmektedir. Bölgenin âlim ve şeyhlerinden olup Diyarbakır'da Akkoyunlu Hükümdarı Uzun Hasan'ın sarayında münşilik yapan, Akkoyunlu Devleti'nin merkezi Tebriz'e nakledilince oraya giden ve burada Abdurrahman-ı Câmî'nin ilmi toplantılarına katılan Hüsâmeddin Ali'nin oğludur. "Hakîmüddin" ve "Kemâleddin" unvanlarıyla da anılan İdris ilk eğitimini babasından aldı ve onunla birlikte gittiği Diyarbakır ve Tebriz'de aklı ve dinî ilimleri tahsil etti. Uzun Hasan'ın 1478'de ölümünden sonra yerine geçen Yâkub Bey zamanında Akkoyunlu sarayında münşilik yaptı ve hükümdar çocuklarına lalalık hizmetinde bulundu. Bu arada Abdurrahman-ı Câmî, Kadı Seyfeddin Savucbalağı, Vezir Necmeddin Mesud, Molla Şehîdî ve Kadı İsa es-Sâvecî gibi âlimlerle tanıştı. Sultan Yâkub'un halefleri Rüstem ve Elvend beylerin sarayında da münşilik görevini sürdürdü. Akkoyunlu Devleti'nin Safevî şeyhi İsmâil tarafından ortadan kaldırılmasından sonra Şah İsmâil'in Tebriz'e dave-

İdris Baba Türbesi ile türbenin kesiti ve planı - Peçuy / Macaristan

İDRİS-İ BİTLİSÎ

İdris-i Bitlisî'nin İdris-i Bitlisî'ye yazdığı mektup (TSMA, nr. E 5675)

İdris-i Bitlisî'nin İdris-i Bitlisî'ye yazdığı mektup (TSMA, nr. E 5675)

İdris-i Bitlisî'nin İdris-i Bitlisî'ye yazdığı mektup (TSMA, nr. E 5675)

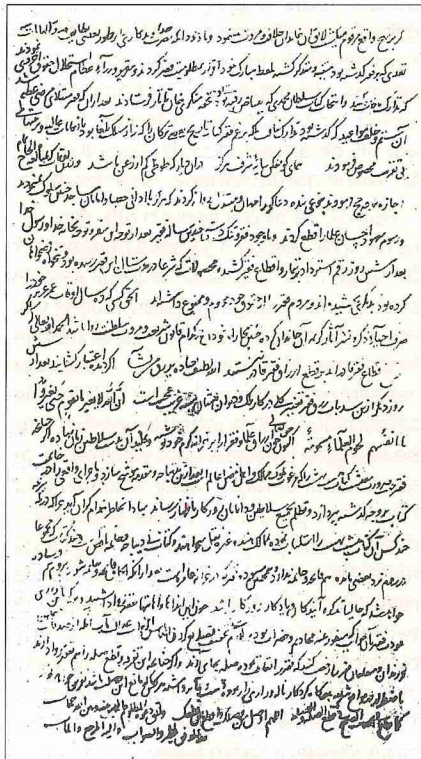
İdris-i Bitlisî'nin İdris-i Bitlisî'ye yazdığı mektup (TSMA, nr. E 5675)

İdris-i Bitlisî'nin İdris-i Bitlisî'ye yazdığı mektup (TSMA, nr. E 5675)

İdris-i Bitlisî'nin İdris-i Bitlisî'ye yazdığı mektup (TSMA, nr. E 5675)

İdris-i Bitlisî'nin İdris-i Bitlisî'ye yazdığı mektup (TSMA, nr. E 5675)

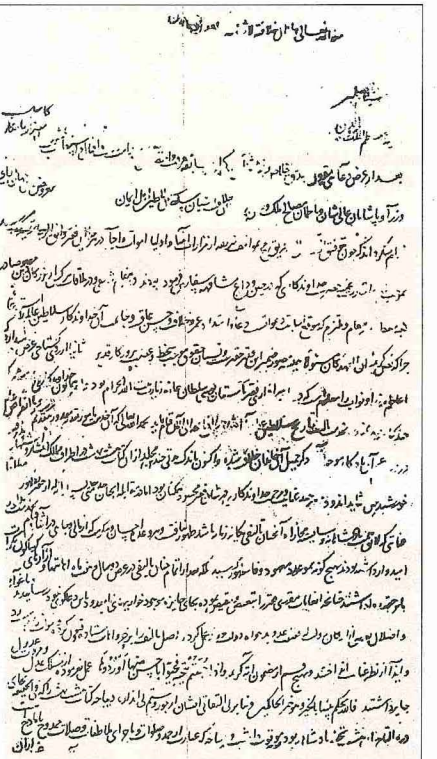
İdris-i Bitlisî'nin Yavuz Sultan Selim'e yazdığı mektup (TSMA, nr. E 5675)

İdris-i Bitlisî'nin İdris-i Bitlisî'ye yazdığı mektup (TSMA, nr. E 5675)

İdris-i Bitlisî'nin İdris-i Bitlisî'ye yazdığı mektup (TSMA, nr. E 5675)

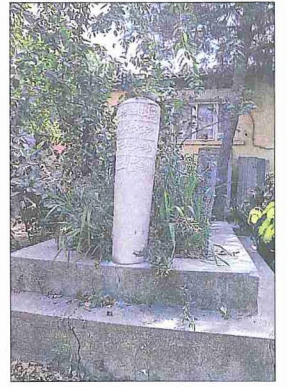
İdris-i Bitlisî'nin İdris-i Bitlisî'ye yazdığı mektup (TSMA, nr. E 5675)

Tabii ilimlerle de meşgul olan İdris'in öğretici nitelikteki kaside ve mesnevilerinde Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Senâî, Abdurrahman-ı Câmî ve Şebüsterî'nin te-sirleri açıkça görülmektedir. Bununla birlikte şiirde pek başarılı olamamış, asil şöhretini nesir alanında yapmıştır. Bunun en güzel örnekleri eserleriyle birlikte bir münşî olarak kaleme aldığı mektuplardır. İdris özellikle ta'lik, nesih, sülüs ve divanî hatlarda üstattı. *Münşeât*'indeki mektupları ve Koca Mustafa Paşa Camii'nin kapı kitâbesi bunu ispat etmektedir (Müstakimzâde, s. 110).

Eserleri. Tıp, kozmografya, felsefe, tasavvuf, siyaset, ahlâk ve tarih gibi ilimlerle meşgul olan İdris-i Bitlisî Farsça, Arapça, Türkçe olmak üzere telif, tercüme ve şerh mahiyetinde çeşitli eserler kaleme almıştır. Kaynaklarda eserlerinin tam listesi vermediği gibi bunların bazan başasını eserleriyle karıştırdığı da görülmektedir. A) Farsça Eserleri. 1. *Risâle-i Bahâriyye (Rebî'u'l-erbâr)*. Akkoyunlu Hükümdarı Yâkub Bey'in saltanatının sonlarında yazılan ve ona ithaf edilen eserin konusu mevsimlerdir. Yer yer şiirlerle süslenmiş olan ve dört bölümden meydana gelen risâlede mevsimlerin ortaya çıkışı, bazı tabii olaylar ve semavî kâinatın oluş sebepleri ele alınmıştır (Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 1888/6). 2. *Risâle-i Hazâniyye*. Aynı hükümdar zamanında yazdığı (1478'den sonra) bu eserin müellif Yâkub Bey'in Azerbaycan'dan Arrân'a yaptığı seyahati anlatmaktadır (Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 1888/7). 3. *Terceme ve Tefsîr-i Hadîs-i Erba'în*. Mârifetullah, itikad, cennet, ameller ve ahlâkla ilgili kırk hadisin manzum olarak Farsça'ya çevrilmesi ve men-

sur olarak yorumundan ibarettir (Süleymaniye Ktp., Fâtih, nr. 791/1). 4. *Terceme ve Nazm-ı Hadîs-i Erba'în*. İman ve İslâm'ın esasları, ahlâkî faziletler ve âhiretle ilgili kırk hadisin rubâî şeklinde Farsça'ya tercümesi ve yine manzum olarak yorumundan meydana gelmiştir (Süleymaniye Ktp., Lala İsmâil, nr. 30; İÜ Ktp., FY, nr. 823). 5. *Münâzaratü's-şavm ve'l-îd*. 1502 yılında nesir ve nazım karışık olarak yazılan eser II. Bayezid'e sunulmuştur (Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 1888/5). 6. *Heşt Bihişt**. İdris-i Bitlisî'nin en önemli eseri olup II. Bayezid'in emriyle yazdığı Osmanlı tarihidir. Bu kitabıyla Osmanlılar'da İran ekolünün başlatıcısı olan Bitlisî, tarihe edebiyatı sokup süslü yazma geleneğinin ilk temsilcisi olmuştur. Günümüze müellif nüshası olarak dört yazması ulaşan eserin mütene ve tezhipli bir nüshası Nuruosmaniye Kütüphanesi'nde kayıtlıdır (nr. 3209). Manzum bölümleri ve bazı mensur kısımları çıkarılarak Abdülbâki Sâdî Efendi tarafından 1146 (1733-34) yılında Türkçe'ye çevrilen *Heşt Bihişt*'in (TSMK, Bağdat Köşkü, nr. 196) tamamı üzerinde henüz ilmî bir çalışma yapılmamıştır. 7. *Mir'âtü'l-cemâl*. II. Bayezid'e sunulan siyâsetnâme türünde bir eser olup insanın iyiliklerinin vasfı, nazarı ve amelî hikmetin hulâsasının hikâye şeklinde açıklanmasından ibarettir (Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 1888/1). 8. *Mir'âtü'l-uşşâk*. Yavuz Sultan Selim'e ithafen yazılan tasavvufî mahiyetteki eser bir mukaddime ile iki bölümden meydana gelmektedir ve nesir-nazım karışımı olarak telif edilmiştir (Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 1888/4). 9. *Hakku'l-mübîn fi şerhi Hakkı'l-yâkin*. Şebüsterî'nin kelâmıla ilgili eserine Farsça

İdris-i Bitlisî'nin mezarı - Eyüp / İstanbul

yazılmış bir şerhtir. Yavuz Sultan Selim zamanında tamamlanmıştır. Sekiz bölümden oluşan eserde Allah'ın zâtının ve sıfatlarının zuhûru, ilminin derecesi, varlığının ve birliğinin vücûbu konuları ele alınmıştır (Süleymaniye Ktp., Ayasofya, nr. 2338). 10. *Havâşşü'l-hayevân (Terceme-i Hayâtü'l-hayevân)*. Demîrî'nin *Hayâtü'l-hayevân* adlı eserinin 1517-1518 yıllarında Farsça'ya yapılmış tercümesidir. Müellif, Yavuz Sultan Selim'in emriyle çevirdiği eseri bu padişaha ithaf etmiştir. Kitabın müellif hattıyla yazılmış bir nüshası Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde (Revan Köşkü, nr. 1665) kayıtlıdır (Karatay, *Farsça Yazmalar*, s. 106). 11. *Selimnâme*. Yine Yavuz Sultan Selim'in emri üzerine bu padişah dönemi olaylarının anlatıldığı risâlenin birçok nüshası bulunmaktadır (meselâ bk. TSMK, Revan Köşkü, nr. 1540; ayrıca bk. Tekindağ, sy. 1 [1970], s. 203 vd.). 12. *Münâzara-i İşk bâ 'Akl*. Yarı felsefî, yarı tasavvufî mahiyette mensur bir eser olup bilinen tek nüshası Beyazıt Devlet Kütüphanesi'ndedir (nr. 5863). 13. *Şaşâ'id ve münşe'ât ve mürâselât*. İdris-i Bitlisî'nin, başta Osmanlı padişahları olmak üzere ileri gelen devlet ricâli ve bazı âlimler hakkında yazdığı kasidelerle az miktardaki mektubunu ihtiva eden eserin tek nüshası Süleymaniye Kütüphanesi'nde kayıtlıdır (Esad Efendi, nr. 1888/3). 14. *Mecmû'a-i Münşe'ât*. Akkoyunlu, Karakoyunlu, Timurlu, Osmanlı ve Hint sultanları arasında teâtî edilen mektupların şüretlerinin toplandığı bir eserdir. Mektupların bir kısmı İdris-i Bitlisî'nin oğlu Ebülfazl Mehmed Efendi'ye aittir; mecmuada ayrıca Ebülfazl'ın *Risâle-i Kudûmiyye* adlı bir eseri de yer almaktadır (İÜ Ktp., FY, nr. 906). Müellifin II. Bayezid'e, Yavuz Sultan Selim'e ve Kanûnî Sultan Süleyman'a yazdığı Farsça birkaç mektup ise Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi'nde bulunmaktadır (Envanter nr. 1919, 5675, 8813/1, 2, 3). 15. *Kânûn-ı Şâhensâhi*. İd-

İdris-i Bitlisî'nin *Havâşşü'l-hayevân* adlı eserinin müellif hattı nüshasının ilk iki sayfası (TSMK, Revan Köşkü, nr. 1665)

İdris-i Bitlîsî'nin *Heşt Bihîşt* adlı eserinin Abdülbâki Sâdi Efendi tarafından yapılan Türkçe tercümesinin ilk sayfası (TSMK, Bağdat Köşkü, nr. 196)

rîs-i Bitlîsî'nin hayatının sonlarına doğru kaleme aldığı siyâsetnâme türünde bir eserdir. Yer yer tasavvufî nükte ve teşbihlerle süslediği bu eserinde müellif bilgilerini ve tecrübelerini toplamıştır. *Kânûn-ı Şâhenşâhî*'nin önemli kaynakları başta Devvânî'ninki olmak üzere çeşitli ahlâk kitapları, Abdurrahman-ı Câmî, Senâî, Firdevsî, Sa'dî-i Şîrâzî ve Hâfız-ı Şîrâzî gibi şairlerin eserleridir. Eski bir nüshası Süleymaniye Kütüphanesi'nde kayıtlı bulunan (Esad Efendi, nr. 1888/2) kitap üzerinde Hasan Tevekkülî tarafından doktora çalışması yapılmış ve eser Türkçe'ye çevrilmiştir (İÜ Ed. Fak. Tarih Seminer Kitaplığı, nr. 2573).

B) Arapça Eserleri. 1. *Risâletü'l-ibâ' an mevâkı'î'l-vebâ.* 1512 yılı civarında yazılan eser, I. Mahmud zamanında (1730-1754) Mehmed Sâlih Bitlîsî tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir (*Osmanlı Müellifleri*, III, 7). Kitabın bir nüshası Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunmaktadır (Şehid Ali Paşa, nr. 2033/2). Müellife izâfe edilen *Risâle fi't-tâ'ûn ve cevâzi'l-firâr 'anhü* adlı eserin (*Keşfü'z-zunûn*, I, 876; Brockelmann, *GAL Suppl.*, II, 325) yukarıda kaydedilenle aynı kitap olması kuvvetle muhtemeldir. 2. *Hâşiye 'alâ Tefsîri Beyzâ-*

vî. II. Bayezid zamanında yazılmış olup bu padişaha sunulmuştur (Süleymaniye Ktp., Ayasofya, nr. 303). 3. *Risâle fi'n-nefs.* Bir giriş, altı bölüm ve bir sonuçtan oluşmaktadır. Özellikle ruh konusunun ele alındığı eserin bilinen tek nüshası Manchester'da John Rylands Kütüphanesi'nde bulunmaktadır (*a.g.e.*, II, 325). 4. *Şerhu esrârî's-şavm min şerhi esrârî'l-'ibâdât.* 1511 yılında kaleme alınan eser Memlük Sultanı Kansu Gavri'ye sunulmuştur (Süleymaniye Ktp., Ayasofya, nr. 1994). 5. *Evdîyetü'l-edviye* (British Library, Or, nr. 12155).

İdris-i Bitlîsî'nin bilinen tek Türkçe eseri *Mecmûâtü'l-münşeat* adını taşımaktadır. Müellifin inşâ örneklerine dair Türkçe mektuplarını ihtiva eden eserde oğlunun bir mektubunun da bulunması tamamının İdris'e ait olmadığını akla getirmektedir. Süleymaniye Kütüphanesi'nde kayıtlı nüshada (Esad Efendi, nr. 3879) tebrik, aşk, fetihnâme vb. konularda yazılmış mektup ve mektup başlangıç örnekleri yer almaktadır. Ayrıca *Mecmûa-i Fevâid-i Müteferrika* içinde (Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 3344) Türkçe üç mektubu bulunan İdris'in, Mısır'da Akkoyunlular'ın ileri gelenlerinden Necmeddin Mesud ve İsâ es-Sâvecî'nin şiirlerini derleyerek bir divan haline getirdiği de bilinmektedir (Muhyî-i Gülşenî, s. 116).

Kânûn-ı Şâhenşâhî'de adı geçen *Risâle der İbâhat-i Egâni* adlı eserinde İdris-i Bitlîsî bazı müzik aletlerini dinlemenin mubah olduğunu belirtmiştir (Tevekkülî, s. 23-24). Ahmed Rifat Efendi'nin *Lugat-ı Târihiyye ve Coğrâfiyye*'sinde (I, 110) onun *Kitâb der Redd-i Ravâfîz* isimli bir eserinden söz edilmektedir. *Hâşiye-i Şerh-i Tecrid* ise adı sadece *Osmanlı Müellifleri*'nde geçen bir eserdir (III, 7). Aynı yerde *Kenzü'l-hafî fi beyânî'l-makâmâtî's-şûfî* adlı kitabı da kaydedilmektedir. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde kayıtlı olup (FY, nr. 822) İdris'e atfedilen *Fihrist-i Tekmile-i Tezkiretü'l-evliyâ*'nın *Kenzü'l-hafî* ile aynı kitap olması kuvvetle muhtemeldir (Tevekkülî, s. 24). Bazı kaynaklarda *Şerh-i Manzûme-i Gülşen-i Râz* adlı eser İdris-i Bitlîsî'ye nisbet edilirse de (*Osmanlı Müellifleri*, III, 7; Dihhudâ, III, 1562) Süleymaniye ve Üsküdar Hacı Selim Ağa kütüphanelerindeki nüshalarında babasının ismi bulunmaktadır. Ancak İdris kendisinin de *Gülşen-i Râz*'a bir şerh yazdığını belirtmektedir (*Hakku'l-mübîn*, vr. 4^b). Aynı kaynaklarda onun *Şerh-i Fuşûşü'l-hikem*'inden de söz edilmektedir. İdris-i Bit-

lîsî'nin, İbnü'l-Fârîz'ın *el-Kaşîdetü'l-hamriyye*'sine bir şerh (Brockelmann, *GAL Suppl.*, I, 464), ayrıca *Tuhfe-i Dergâh-ı Âlî* adıyla tasavvufî risâleler (Uzunçarşılı, II, 604) yazdığı da ileri sürülmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

İdris-i Bitlîsî, *Hakku'l-mübîn fi şerhi Hakku'l-yakîn*, Süleymaniye Ktp., Ayasofya, nr. 2338, vr. 4^b, 7^a; a.mlf., *Mir'âtü'l-üşşâk*, Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 1888/4, vr. 153^a vd.; TSMK, nr. E 1019, 5675; a.mlf., *İdris Bitlîsî'nin Kanun-ı Şâhenşâhî'sinin Tenkidî Neşri ve Türkçeye Tercümesi* (doktora tezi, 1974, haz. Hasan Tevekkülî), İÜ Ed.Fak. Tarih Seminer Kitaplığı, nr. 2573; Feridun Bey, *Münşeat*, I, 333 vd., 437 vd.; Mecdi, *Şekâik Tercümesi*, s. 327-328; Hoca Sâdeddin, *Tacü't-tevârih*, İstanbul 1280, II, 279, 299-323, 566; Âli, *Menâkıb-ı Hünerverân*, s. 61; Muhyî-i Gülşenî, *Menâkıb*, s. 80 vd., 116, 352 vd.; Atâî, *Zeyl-i Şekâik*, s. 188; Koca Hüseyin, *Bedâiyü'l-vekâyi'* (nşr. A. S. Teveritino-voiy), Moskova 1961, II, 452^{a-b}; *Keşfü'z-zunûn*, I, 840-841, 876; Ayvansarayî, *Hadikatü'l-cevâmi'*, I, 264; Müstakimzâde, *Tuhfe*, s. 110-111; Cemâleddin, *Osmanlı Tarih ve Müverrihleri: Âyine-i Zurefâ*, İstanbul 1314, s. 24; Hammer (Atâ Bey), I, 28-30; IV, 154 vd., 180; Ahmed Rifat, *Lugat-ı Târihiyye ve Coğrâfiyye*, İstanbul 1299, I, 109-110; Gibb, *HOP*, II, 267; III, 7; *Sicill-i Osmani*, I, 309-310; *İzâhu'l-meknûn*, I, 410; *Hediyetü'l-'ârîftin*, I, 196; *Osmanlı Müellifleri*, I, 58; III, 6-8; Babinger (Üçok), s. 51-55; Storey, *Persian Literature*, V/1, s. 412-416; Mehmed Şükrü, *Osmanlı Devletinin Kuruluşu: Bitlîsli İdris ve "Heşt Bihîşt" Adlı Eserine Göre*, Ankara 1934, tür.yer.; a.mlf., "Das Heşt Bihîşt des İdris Bitlîsî", *Isl.*, XIX (1931), s. 111-157; Brockelmann, *GAL*, II, 302; *Suppl.*, I, 464; II, 325; Gökbilgin, *Edirne ve Paşa Livâsı*, s. 480; a.mlf., "XVI. Asır Başlarında Osmanlı Devleti Hizmetindeki Akkoyunlu Ümerâsı", *TM*, IX (1946-51), s. 40; Karatay, *Farsça Yazmalar*, s. 106; Danışmend, *Kronoloji*, II, 14, 22-24; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, II, 273-276, 604, 616, 629; W. Hinz, *Uzun Hasan ve Şeyh Cüneyd* (trc. Tefvik Büyükoğlu), Ankara 1948, s. 102; Nefîsî, *Târîh-i Nazm u Nesr*, s. 253-254; Abdülkadir Karahan, *İslâm-Türk Edebiyatında Kırk Hadîs*, İstanbul 1954, s. 111-113; Semihâ Özdemir, *İdris-i Bitlîsî'nin Hayatı ve Eserleri* (lisans tezi, 1966), İÜ Ed.Fak. Tarih Seminer Kitaplığı, nr. 1009; M. Ullmann, *Die Medizin im Islam*, Leiden 1970, s. 248; Mehmet Bayraktar, *Bitlîsli İdris*, Ankara 1991; Faik Reşit Unat, "Neşri Tarihi Üzerinde Yapılan Çalışmalara Toplu Bir Bakış", *TTK Belleten*, VII/25 (1943), s. 198-199; Fazîz Demiroğlu, "İdris-i Bitlîsî", *Tarih Hazinesi*, I/12, İstanbul 1952, s. 578-579, 589; M. C. Şehabeddin Tekindağ, "Selimnâmeler", *TED*, sy. 1 (1970), s. 203-207; İsmail Erünsal, "Türk Edebiyatı Tarihinin Arşiv Kaynakları 1: II. Bayezid Devrine Ait Bir İn'âmât Defteri", a.e., sy. 10-11 (1981), s. 307, 309, 310, 314, 317, 320, 322, 323, 325, 327, 328, 333; *Kâmûsü'l-lâm*, II, 811; Cl. Huart, "Bidlisi, Mawlânâ İdris", *El* (İng.), II, 715; a.mlf., "İdris Bitlîsî", *IA*, V/2, s. 936; V. L. Ménage, "Bidlisi, İdris", *EP* (Fr.), I, 1243-1244; Dihhudâ, *Luğatnâme*, III, 1562; Cornell H. Fleischer, "Bedlisi, Mawlânâ Hakîm-al-Din Edris", *Elr.*, IV, 75-76.

